

[DSR](#) [Fag og udvikling](#) [Sygeplejersken](#) [Sygeplejersken bladarkiv](#)
[Sygeplejersken - 2003 - 19](#) **Grundlæggende doktriner i islam**

Sygeplejersken

Grundlæggende doktriner i islam

Denne artikel giver en overordnet indsigt i islam samt nogle oplysninger, der måske kan gøre det lettere at forstå holdninger og adfærd, man som sundhedspersonale kan støde på i mødet med den muslimske patient og dennes familie.

Sygeplejersken 2003 nr. 19, s. 24-27

Af: **Martina Oberleitner**, sygeplejerske

Print artiklen

Islam er i dag den næststørste religion i Danmark. Der findes ikke en egentlig registrering af muslimer, men man skønner antallet til at være ca. 160.000, hvilket svarer til ca. 3,1 pct. af befolkningen, og gruppen vil ifølge Danmarks Statistik stige i de næste 20 år. Denne stigning samt en ændring i indvandrere og efterkommeres levevis vil betyde, at vi i den danske sundhedssektor i fremtiden vil se en langt større repræsentation af muslimer, end tilfældet er i dag.

Islam rækker ud over det, de fleste af os forstår ved religion. Den er ikke kun et privat anliggende, men i lige så høj grad et offentligt. Religionen indeholder vejledning og regler for, hvordan familien skal forholde sig indbyrdes til hinanden, hvordan man skal omgås sine medmennesker, hvordan man modtager et nyfødt barn, eller hvordan man tager afsked med den døde.

De religiøse lærde giver anvisninger for, hvorledes en muslim bør forholde sig til den moderne teknologi. Dette omhandler f.eks. abort, prævention og transplantation, hvilket betyder, at islam i modsætning til manges opfattelse til stadighed forsøger at tage stilling og tilpasse sig nutidens problemer og samfundsopfattelse.

Muslimer er repræsenteret i hele verden, hvilket gør, at det ofte kan være svært at skelne mellem religion, kultur og tradition. Samtidig findes der i islam, i lighed med kristendommen og andre religioner, mange forskellige grupperinger, der hver især har deres definition på, hvad sand islam er. Endelig må man ikke glemme, at muslimer også har forskellige grader af religiøsitet. Nogle er meget religiøse, andre mest ved særlige lejligheder – og nogle er det slet ikke, ligesom det er vigtigt at være opmærksom på, at et arabisk navn ikke nødvendigvis er ensbetydende med det at være muslim. Der findes mange kristne i den islamiske verden.

Mit udgangspunkt for denne og de efterfølgende artikler er en beskrivelse af de mest fundamentale doktriner og principper i islam, og her taler jeg om temaer hentet fra de religiøse skrifter eller den konsensus, som en majoritet af de islamiske religiøse lærde er enige om.

Mit mål med denne artikelserie er ikke at diskutere islam, men blot at give sundhedspersonalet en overordnet indsigt i islam samt nogle oplysninger, der måske kan gøre det lettere at forstå holdninger og adfærd, man som personale kan støde på i mødet med den muslimske patient og dennes familie.

I Vesten oversættes islam ofte med det lidt negativt ladet ord, underkastelse, men islam er et arabisk ord, der betyder fred, harmoni og hengivenhed, og er for den enkelte muslim entydigt positivt ladet ord. En muslim er et menneske, der har taget islam som sit udgangspunkt (1).

Gud og profeten Muhammed

Allah er det arabiske ord for Gud. "Der er ingen Gud ud over Allah" er den mest grundlæggende doktrin i islam. Den er en Side 25

Billede

Side 26

understregning af Guds absolutte enhed. At dyrke andre guder er en utilgivelig synd. Gud har skabt verden, han styrer den, og han har forudbestemt alt. Mennesket er Guds stedfortræder på jorden. Han har givet det regler og love at leve efter, og mennesket skal adlyde og frygte Allah, for han ser og hører alting. På dommens dag skal det enkelte individ stå til ansvar over for Allah. De handlinger, der er begået i det jordiske liv, vil blive vejet på en vægt. Vægtens hældning bestemmer, om man kommer i Paradis eller Helvede. Men Allah er også retfærdig og tilgivende, derfor kan mennesket trygt hengive sig til Ham (2).

At adlyde og frygte sin Gud skal ikke forstås negativt. Mennesket skal blot undgå handlinger, der gør Gud vred, eller er til skade for ham selv og andre (3).

Religiøs genopretning

Islam betegnes i et religionshistorisk perspektiv som den yngste af de tre monoteistiske (monoteistisk = dyrkelse af kun én gud) religioner, efter jødedommen og kristendommen. Men i den islamiske forståelse er islam den ældste religion, idet profeten Muhammed ikke kom for at forkynde en ny religion, men for at genoprette den religion, som Gud oprindeligt havde tiltænkt mennesket (4).

Muhammed blev født i Mekka på den Arabiske halvø ca. 570 e.Kr. I 610 modtog Muhammed sin første guddommelige åbenbaring. Disse fortsatte til hans død i 632. Muhammeds monoteistiske prædiken mødte stor modstand i Mekka. Derfor udvandrede han i 622 sammen med en lille skare tilhængere til byen Medina, ca. 400 km fra Mekka. Denne udrejse kaldes Hidjra og er en skelsættende begivenhed, idet denne er året for den islamiske æras begyndelse.

I Medina grundlagde Muhammed det første islamiske samfund. Et samfund, hvor det var troen på Allah, der bandt folk sammen, og ikke stammebåndene. Muhammed blev dette samfunds religiøse og politiske leder. Ved hans død var hele den Arabiske halvø samlet i et islamisk samfund.

I løbet af samme århundrede havde islam spredt sig til hele Mellemøsten, til dele af Nordafrika og det centrale Asien. For muslimer er denne hurtige ekspansion et tydeligt bevis på sandheden i islam (5).

Muhammed betragtes af muslimer som et levende ideal og forbillede for, hvad der er sand islam. Muhammed er ikke Guds søn, ej heller kunne han udføre mirakler. Han var blot et ganske

almindeligt menneske, der havde modtaget guddommelige åbenbaringer. Muslimer bryder sig ikke om at blive kaldt muhammedanere, da det kan indicere en gudelig dyrkelse af Muhammed, og dyrkelse af andre guder er som nævnt den værste synd, et menneske kan begå.

De religiøse kilder

Koranen

Den autoritative Koran, som vi kender i dag, blev samlet omkring 650 e.Kr. Koranen er Guds ord til Muhammed, formidlet gennem englen Gabriel, og Guds vejledning til mennesket. Den er evig og uforanderlig. Koranens oprindelige sprog er arabisk og kan ifølge islam aldrig oversættes korrekt. Heri vil der altid ligge en fortolkning (6).

Koranen er inddelt i sura (kapitler) og mere end 6.000 ayat (vers). Koranen er ikke en bog, man bare kan slå op i. Den er hverken systematisk, forklarende eller fortællende på samme måde som Biblen. Intensive studier og fortolkning af Koranen er de religiøse lærdes, ulamaernes, opgave (2).

Koranen har sin særlige plads og skal behandles med respekt. Ligger der en arabisk bog hos den muslimske patient, er det en god ide først at spørge, om man må flytte den. Ikke alle muslimer kan lide at ikke-muslimer rører Koranen.

Samlingerne

Hadith-samlingerne er beretninger om, hvad Muhammed har sagt og gjort. Disse beretninger blev nedfældet i kanoniske traditionssamlinger i 800-tallet og begyndelsen af 900-tallet. Der findes i dag seks anerkendte Hadith-samlinger (6).

Disse er i modsætning til Koranen nemme at gå til. De er ordnet efter temaer, og man kan derfor hurtigt få kendskab til, hvad Muhammed har sagt eller gjort f.eks. i forbindelse med begravelse, omskæring, bøn osv.

Sharia

Sharia er et religiøst juridisk system baseret på fire rødder: Koranen, Hadith, analogislutning og konsensus. De første to rødder er den religiøse lovs grundkilder, de to sidste kan betegnes som værende praktiske juridiske instrumenter, som udøves ved menneskeligt skøn.

Langt de fleste islamiske lande har i dag også en verdslig lovgivning, men Sharia er fortsat almindeligt i forbindelse med familie- og arveret (5).

For muslimer bosat i Vesten er det ikke muligt at overholde alle Sharias love. F.eks. er polygami eller de islamiske skilsmisse- og arveregler i strid med dansk lovgivning, mens der ikke er noget

til hinder for at overholde påbuddet om alkoholiske drikke, ramadanen, bestemmelse omkring abort m.m.

Fem søjler

De religiøse obligatoriske pligter består af fem søjler: trosbekendelsen, bønner, almissen, fasten og pilgrimsfærden.

Shahada (trosbekendelsen)

"Der er ingen Gud ud over Allah, og Muhammed er hans sendebud." Shahadaen lyder dagligt fra minareterne i forbindelse med kald til bøn. Den bruges bl.a. ved fødsel og død, og når man konverterer til islam (2).

Salat (bønner)

De fem daglige bønner er en naturlig del af hverdagen. Bønner kan forrettes overalt; på gaden, i lufthavnen, i butikken osv. Den kan foregå i fællesskab eller alene. Kvinder beder hjemme eller i særlige sektioner i moskeen (7). Solens placering på himlen bestemmer bedetiderne.

Fredagsbønnen er noget særligt, idet den indledes med en khutba, som omhandler et emne af samfundsmæssig interesse. Alle bønner ledes af en imam. Denne bliver i Vesten ofte sammenlignet med en præst, hvilket ikke er helt korrekt. Man behøver ikke nødvendigvis have en religiøs uddannelse for at fungere som imam (1).

Man skal bede på et rent sted, sædvanligvis på et bedetæppe. Inden bønner skal muslimen udføre en rituel afvaskning. Denne består i vask af mund, næsebor, ansigt, hænder, underarme og fødder. Ved toiletbesøg skal man desuden foretage et nedre toilette. Har man haft samleje, sædafgang eller menstruation, skal hele kroppen vaskes. Samtidig med recitation fra Koranen udføres en række fysiske bevægelser; stå, bukke og et knæfald. Disse kaldes under ét en Rakaa (8). Er man syg eller svagelig, kan disse ritualer være vanskelige eller umulige at gennemføre.

Er renselsesritualet ikke muligt, kan man i stedet benytte en såkaldt tør afvaskning, f.eks. med et rent håndklæde. Ligeledes med de fysiske bevægelser. Her kan den syge bede siddende,

Side 27

og er dette ikke muligt, kan patienten ligge på højre side eller på ryggen med ansigtet vendt mod Mekka (7).

Hvis det er et ønske hos patienten, og hvis de fysiske rammer tillader det, så tilbyd patienten at stille sengen, så hans ansigt vender mod Mekka. Spørg patienten om retningen.

Zakat (almisse)

Zakat er en almisse, som enhver muslim, der har råd til det, skal give til de fattige en gang om året. Beløbet bestemmes ud fra den enkeltes formue. Zakat betales gerne i forbindelse med ramadanens afslutning (1).

Ramadan (fasten)

Fasten falder i den niende måned i den islamiske kalender. Det var i denne måned, Muhammed modtog sine første guddommelige åbenbaringer. I denne måned må man ikke spise, drikke, ryge eller have samleje fra solopgang til solnedgang. Det er tiden, hvor man skal reflektere over sit forhold til Gud og sine medmennesker samt føle solidaritet med de fattige. Koranen studeres ekstra grundigt i denne periode. Afslutningen på ramadanen markeres med en fest, Id al-Fitr (2). At faste er obligatorisk for enhver rask voksen muslim. Er man syg, gammel eller på anden måde svagelig, kan man blive fritaget for denne pligt, midlertidigt eller permanent. En midlertidig fritagelse betyder, at man skal faste det samme antal dage på et senere tidspunkt. Dette gælder f.eks. ved akut sygdom, graviditet eller for menstruerende kvinder. Lider man af en kronisk sygdom, hvor helbredet tager skade af fasten, er man permanent fritaget.

Ramadanen er noget særligt, og derfor vil de fleste muslimer gå meget langt for at overholde fasten. En undersøgelse i England har vist, at 46 pct. af muslimerne selv ændrede deres medicintider, så de passede ind i fasten. Blandt denne gruppe var også diabetikere.

Princippet er, at alt, hvad der går gennem oesophagus, annullerer fasten. Medicin, der går udenom, eller som ikke har noget med ernæring at gøre, er generelt tilladt. Midler som nutrison, parenteral ernæring samt inhalationsmedikamenter mod astma er derfor ikke tilladte, mens sublinguale tabletter, plastre, injektioner, øjendråber eller andre lokaltvirkende midler generelt er tilladte.

Der er lavet flere undersøgelser i den islamiske verden om fastens helbredsmæssige konsekvenser. Man har her påvist en øget syre – og pepsinproduktion, hvilket ikke har betydning for raske mennesker, men kan være farligt for folk med ulcus. Blandt netop denne gruppe er der også konstateret flere indlæggelser under ramadanen (8).

Hadjdj (pilgrimsfærden)

Pilgrimsfærden foregår i den sidste måned i den islamiske kalender og er en rejse til Mekka, som en muslim, der har midler til det, skal foretage mindst en gang i sit liv. Mekka er muslimernes mest hellige sted. Her står Kabaen, en bygning, som efter muslimsk opfattelse er det første monoteistiske monument på jorden, opført af Abraham (1). Opholdet varer i fem dage. I øjeblikket kommer der ca. 2,5 mio. mennesker hvert år, og dette tal er stigende.

Sygdomme som diarré, tuberkulose og hepatitis er hyppigt forekommende. Diabetikere med neuropati kommer ofte hjem med sår, fordi de ikke har brugt fodtøj i det varme sand. Solskoldning og hedeslag er heller ikke ualmindeligt.

Hadjdj er ikke bare en rejse. Der skal søges tilladelse i god tid, og for mange indebærer den store økonomiske omkostninger. Menstruerende kvinder har ikke tilladelse til at komme ind på området, og de kan derfor bede om et middel til udsættelse af menstruationen (8).

Det islamiske år er et måneår baseret på 12 måne-måneder af 29 eller 30 dage. Dette betyder at man ikke kan sætte en fast tidsbestemmelse på ramadanen, Hadjdj eller andre højtider, da de vil falde forskelligt hvert år (1).

Præget af mangfoldighed

Som nævnt er også islam præget af mangfoldighed, hvorfor der ikke findes en entydig definition på, hvad sand islam er. Men der findes fælles religiøse træk, som alle muslimer kan blive enige om på tværs af kultur og etnicitet, hvilket har været denne artikels tema.

Hvad angår de mere konkrete regler, som er beskrevet i forbindelse med f.eks. I forbindelse med ramadanen, skal man være opmærksom på, at ikke alle muslimer er vidende om, hvad der er tilladt eller forbudt. Man skal derfor ikke blive forbavset, hvis en patient under ramadanen nægter at indtage et medikament, selv om det er tilladt.

Muslimer er generelt åbne omkring deres religion. Man skal derfor ikke, pga. sin egen blufærdighed i religiøse spørgsmål, holde sig tilbage for at drøfte religiøse ønsker eller mangel på samme med den muslimske patient.n

Martina Oberleitner er ansat ved nefrologisk afdeling på Rigshospitalet og er studerende ved Københavns Universitet siden 1998 i faget arabisk.

Litteratur

1. Simonsen BJ. Politikens islam leksikon. Århus: Politikens Forlag A/S; 1994. p. 137,95,54,73,93,178,10-4.
2. Skovgaard-Petersen J. Moderne islam. København: Nordisk Forlag A/S; 1995. p. 13-14,23,2-9.
3. Tabbarah A.A. The spirit of islam.Beirut: Libraire du Liban; 1978. p.236.
4. Waines D. An introduktion to islam. England: Cambridge University Press; 1995. p. 13,147.
5. Esposito LJ. Islam, The straight path. New York: Oxford; 1998. p.7- 11.
6. Asmussen PJ. Verdens religioner. Islam. Århus: Politikens Forlag A/S; 1981. p. 84,116-11-9.
7. Sabiq S. Fiqh Us-Sunnah, Vol I. Beirut: Dar el-Fikr; 1996. p. 206,85,146.
8. Sheikh A, Gatrad RA. Caring for muslim patients. London: Radcliffe Medical Press Ltd; 2000. p. 20,76-79,92-95.

Artikler i temaserien om islam

["Sygepleje til muslimske patienter"](#) i Sygeplejersken nr. 19/2003

["Grundlæggende doktriner i islam"](#) i Sygeplejersken nr. 19/2003

["Familien som fundamental institution"](#) i Sygeplejersken nr. 20/2003

["Kroppen dør sjælen lever"](#) i Sygeplejersken nr. 21/2003

["Glem ikke mennesket"](#) i Sygeplejersken nr. 22/2003

<https://dsr.dk/fag-og-udvikling/sygeplejersken/fagbladet-sygeplejersken/sygeplejersken-2003-19/grundlaeggende-doktriner-i-islam/>